

30.9.2002

1960/4/00

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Håkan Stoor

LÄÄKEMÄÄRÄYSTEN JA POTILAAN TIEDONSAANTIOIKEUDEN MERKITSEMINEN POTILASASIAKIRJOIHIN

1 KANTELU

Kansanedustaja Mikko Elo arvostelee 8.9.2000 A:n puolesta eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa Terveysturvakeskuksen 1.3.2000 antamaa ratkaisua. Ratkaisussaan oikeusturvakeskus oli katsonut, että A:n tekemä kantelu hänen saamastaan sairaanhoidosta ei antanut aihetta toimenpiteisiin. Elo pyytää tutkimaan, onko Terveysturvakeskuksen päätös tehty oikeilla perusteilla.

Lisäksi hän pyytää tutkimaan, onko A:ta hoidettu kaikissa eri tilanteissa asianmukaisella tavalla. Kantelun mukaan B kirjoitti Helsingin yliopiston hammasklinikan kipupoliklinikalla A:lle useita lääkereseptejä, joita tämä ei katsonut tarvitsevänsä. Erityisesti hän kiinnittää huomiota siihen, että A:lle määrättiin Viagra-lääkettä, vaikka tämä olisi voinut muodostaa vaarallisen yhdistelmän A:n käyttämän nitrolääkityksen kanssa.

2 SELVITYS

Terveysturvakeskus toimitti 12.3.2001 pyynnöstäni tänne selvityksen ja antoi lausunnon. Kansanedustaja Elo antoi näiden johdosta A:n puolesta vastineen 18.10.2001. Vastineen johdosta oikeusturvakeskus toimitti 1.8.2002 pyynnöstäni vielä uuden selvityksen ja lausunnon. Selvitykseen sisältyy B:n uusi selvitys.

Käytössäni on myös ollut oikeusturvakeskuksen 1.3.2000 antama päätös A:n oikeusturvakeskukselle osoittamaan kanteluun ja siihen liittyvät asiakirjat. Tässä kanteluasiassa oli kysymys A:n suusairauden hoidon asianmukaisuudesta.

---

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Asian tapahtumat käyvät ilmi selvityksistä ja lausunnoista.

3.2 B:n menettelyn arviointi

3.2.1

Kannanotto

Käsitykseni mukaan B on menetellyt potilasasiakirjojen laatimista koskevien säännösten vastaisesti,

- kun hän jätti merkitsemättä A:n potilaskertomukseen tiedon Imovane- ja Viagra-lääkkeiden määräämisestä ja
- kun A:n potilaskertomuksesta ei käy ilmi, että potilaalle olisi annettu selvitys niistä riskitekijöistä, jotka liittyvät Viagran ja nitraatteja sisältävien lääkkeiden yhteisvaikutukseen.

Pidän B:n menettelyä tältä osin moittivana.

3.2.2

Perustelut

Lääkkeiden määräämisestä oli tapahtuma-aikana voimassa sosiaali- ja terveysministeriön määräys 1995:48 (Lääkkeiden määrääminen). Määräyksen 3.1-kohdan mukaan lääkkeen määrääjän tulee kirjata kaikki lääkemääräykset potilasasiakirjoihin siten, että merkinnästä ilmenee lääkemääräyksen antopäivä, lääkeaineen nimi ja vahvuus, pakkauskoko, iteraatio sekä käyttötarkoitus ja -ohje. Vastaava säännös sisältyy nyt voimassa olevan sosiaali- ja terveysministeriön määräykseen 1999:50. B ei ollut merkinnyt A:n potilaskertomukseen tietoa Imovane- och Viagra-lääkkeiden määräämisestä. Näin ollen hän on menetellyt sosiaali- ja terveysministeriön määräysten vastaisesti.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, jäljempänä potilaslaki) 5 §:ssä säädetään, että potilaalle on annettava selvitys hänen terveydentilastaan, hoidon merkityksestä, eri hoitovaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista sekä muista hänen hoitoonsa liittyvistä seikoista, joilla on merkitystä päätettäessä hänen hoitamisestaan. Lain mukaan selvitys on annettava siten, että potilas riittävästi ymmärtää sen sisällön.

Potilaslain 5 §:ssä tarkoitetusta selvityksestä on tehtävä merkintä potilasasiakirjoihin. Tapahtuma-aikana potilasasiakirjojen laatimisesta oli voimassa sosiaali- ja terveysministeriön määräys 1993:7 (Potilasasiakirjojen laatimista ja säilyttämistä koskevat määräykset). Määräyksen 2.6-kohdassa määrättiin potilaan tiedonsaantioikeutta koskevista merkinnöistä. Merkinnöistä tuli käydä ilmi, että potilaalle on olosuhteet huomioon ottaen annettu potilaslain 5 §:ssä tarkoitettu selvitys hänen terveydentilastaan, hoidon merkityksestä, eri hoitovaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista, riskitekijöistä ja komplikaatiomahdollisuuksista sekä muista hänen hoitoonsa liittyvistä seikoista. Jos näin ei ole menetelty, merkitään peruste potilasasiakirjoihin. Vastaava säännös sisältyy nyt voimassa olevaan sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen potilasasiakirjojen laatimisesta (99/2001).

Asiassa ei ole saatu selvitystä siitä, ottiko B selvää A:n mahdollisesta nitraattilääkkeiden käytöstä tai varoittiko hän A:ta käyttämästä Viagraa yhdessä näiden lääkkeiden kanssa. B on selvityksessään esittänyt, että hän ei katsonut aiheelliseksi merkitä potilaskertomukseen, että hän oli potilaan kanssa keskustellut sivuvaikutuksista ja kontraindikaatioista, koska se on osa hänen työskentelyrutiiniaan. Totean, että potilaan kanssa käytävän keskustelun lisäksi asiasta olisi sosiaali- ja terveysministeriön määräysten mukaan pitänyt tehdä merkintä potilasasiakirjoihin.

A on myös kantelussaan esittänyt, että B määräsi hänelle Viagraa, vaikka hän ei itse halunnut tätä lääkettä. Tapahtumista ei tältä osin ole saatu sellaista selvitystä, että voisin ottaa kantaa asiaan.

Kiinnitän kuitenkin yleisellä tasolla huomiota siihen, että potilaslain 6 §:n mukaan potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos potilas kieltäytyy tietystä hoidosta tai hoitotoimenpiteestä, häntä on mahdollisuuksien mukaan hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla. Käsitykseni mukaan yhteisymmärrys potilaan kanssa on saavutettava ennen lääkemääräyksen kirjoittamista, vaikka potilas voikin itse myöhemmin päättää, hankkiiko hän lääkkeen vai ei.

3.3

Terveysturvakeskuksen menettelyn arviointi

3.3.1

Kannanotto

En katso, että Terveysturvakeskus olisi menetellyt virheellisesti tai laiminlyönyt velvollisuuksiaan käsitellessään A:n suusairauden hoidosta tehtyä kantelua.

3.3.2

Perustelut

Käsitellessään A:n tekemää kantelua Terveysturvakeskus hankki selvitykset kantelun kohteena olevista hoitolaitoksista sekä kolmen asiantuntijan lausunnot. Katson, että oikeusturvakeskus selvitti asiaa riittävästi. Ratkaisun johtopäätökset perustuvat hankittuihin selvityksiin ja sen lopputulos on oikeusturvakeskukselle kuuluvan harkintavallan rajoissa.

Oikeusturvakeskus ei tosin 1.3.2000 antamassaan päätöksessä kiinnittänyt huomiota B:n tekemien potilasasiakirjamerkintöjen puutteisiin, vaan totesi tämän asian vasta 12.3.2001 minulle antamassaan lausunnossa (ks. edellä kohta 3.2.). En kuitenkaan pidä tämän asian sivuuttamista tässä yhteydessä virheenä, koska tutkinnan kohteena oli tuolloin A:n sairauden tutkiminen ja sen hoito, johon kyseessä olevat lääkemääräykset liittyivät vain välillisesti.

3.4

Toimenpiteet

Saatan käsitykseni kohdassa 3.2. mainitun menettelyn virheellisyydestä B:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni sekä jäljennökset Terveysturvakeskuksen lausunnosta ja professori C:n asiantuntijalausunnosta. Kiinnitän B:n huomiota potilasasiakirjamerkintöjä koskevien määräysten noudattamiseen ja siihen, että potilaalle on potilaslain mukaan annettava riittävä selvitys hoitoon liittyvissä asioissa ja että potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös Terveysturvakeskukselle tiedoksi.

Kantelukirjoituksenne liitteet palautetaan oheisena.